

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 10 marca 2022 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Polityka imigracyjna – Dyrektywa 2008/115/WE –
Zastosowanie środka detencyjnego w celu wydalenia – Artykuł 16 ust. 1 –
Bezpośrednia skuteczność – Specjalny ośrodek detencyjny – Pojęcie – Przetrzymanie
w zakładzie karnym – Przesłanki – Artykuł 18 – Sytuacja nadzwyczajna – Pojęcie –
Artykuł 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Skuteczna kontrola sądowa

W sprawie C-519/20

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Amtsgericht Hannover (sąd rejonowy w Hanowerze, Niemcy) postanowieniem z dnia 12 października 2020 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 15 października 2020 r., w postępowaniu wszczętym przeciwko:

K

przy udziale:

Landkreis Gifhorn,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: E. Regan, prezes izby, K. Jürimäe, prezes trzeciej izby, pełniący obowiązki sędziego piątej izby, C. Lycourgos (sprawozdawca), prezes czwartej izby, I. Jarukaitis i M. Ilešič, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

sekretarz: D. Dittert, kierownik wydziału,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 16 września 2021 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu K – P. Fahlbusch i B. Böhlo, Rechtsanwälte,
- w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller i R. Kanitz, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

– w imieniu rządu niderlandzkiego – M.K. Bulterman i H.S. Gijzen, w charakterze pełnomocników,
– w imieniu Komisji Europejskiej – C. Cattabriga i H. Leupold, w charakterze pełnomocników,
po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 25 listopada 2021 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 16 ust. 1 i art. 18 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. 2008, L 348, s. 98; sprostowanie Dz.U. 2020, L 67, s. 141).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach wszczętego przeciwko K postępowania w sprawie wydalenia w przedmiocie zgodności z prawem zastosowania wobec K środka detencyjnego w oddziale w Langenhagen (Niemcy) zakładu karnego w Hanowerze (Niemcy).

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 3, 13 i 16 dyrektywy 2008/115 stanowią:

„(3) Komitet Ministrów Rady Europy przyjął w dniu 4 maja 2005 r. »Dwadzieścia wytycznych w sprawie powrotów przymusowych«.

[...]

- (13) Stosowanie środków przymusu powinno zostać w sposób wyraźny podporządkowane zasadom proporcjonalności i skuteczności w odniesieniu do zastosowanych środków i do zamierzonych celów. Należy ustanowić minimalne gwarancje mające zastosowanie do powrotu przymusowego, biorąc pod uwagę decyzję Rady 2004/573/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wspólnych lotów w celu wydalenia z terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich obywateli państw trzecich, którzy podlegają indywidualnemu nakazowi wydalenia [Dz.U. 2004, L 261, s. 8]. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość korzystania z różnych możliwości nadzorowania powrotu przymusowego.

[...]

(16) Stosowanie środków detencyjnych w celu wydalenia należy ograniczyć i uzależnić od tego, czy jest ono proporcjonalne w odniesieniu do zastosowanych środków i zakładanych celów. Zastosowanie środka detencyjnego jest uzasadnione tylko w celu przygotowania powrotu lub wykonania wydalenia oraz jeśli zastosowanie łagodniejszych środków przymusu byłoby niewystarczające”.

4 Artykuł 15 ust. 1 tej dyrektywy przewiduje:

„O ile w danej sprawie nie mogą zostać zastosowane wystarczające, lecz mniej represyjne środki, państwa członkowskie mogą umieścić w ośrodku detencyjnym obywatela państwa trzeciego podlegającego procedurze powrotu tylko w celu przygotowania powrotu lub przeprowadzenia procesu wydalenia, w szczególności jeżeli:

- a) istnieje ryzyko ucieczki, lub
- b) dany obywatel państwa trzeciego unika lub utrudnia przygotowania do powrotu lub proces wydalenia.

Jakikolwiek środek detencyjny stosowany jest przez możliwie najkrótszy okres czasu i tylko dopóki trwają przygotowania do wydalenia oraz podlega wykonaniu z należytą starannością”.

5 Artykuł 16 tej dyrektywy stanowi:

„1. Przetrzymanie odbywa się z reguły w specjalnych ośrodkach detencyjnych. Jeżeli państwo członkowskie nie może zapewnić obywatelom państw trzecich pobytu w specjalnym ośrodku detencyjnym i jest zmuszone do wykorzystania w tym celu zakładu karnego, obywatele państw trzecich, wobec których zastosowano środek detencyjny, przetrzymywani są oddzielnie od zwykłych więźniów.

2. Obywatelom państwa trzeciego umieszczonym w ośrodku detencyjnym należy – na ich wniosek – umożliwić kontakt w odpowiednim czasie z ich pełnomocnikami prawnymi, członkami rodziny i właściwymi organami konsularnymi.

3. Szczególną uwagę poświęca się osobom wymagającym szczególnego traktowania. Zostaje im zapewniona opieka zdrowotna w nagłych wypadkach oraz leczenie chorób w podstawowym zakresie.

4. Odpowiednie i właściwe organizacje i podmioty krajowe, międzynarodowe i pozarządowe mają możliwość składania wizyt w ośrodkach detencyjnych, o których mowa w ust. 1, w zakresie, w jakim służą one do przetrzymywania obywateli państw trzecich zgodnie z niniejszym rozdziałem. Takie wizytacje mogą wymagać zezwolenia.

5. Obywatele państw trzecich umieszczeni w ośrodku detencyjnym są regularnie informowani o zasadach pobytu w obiekcie oraz o swoich prawach i obowiązkach. Informacja ta obejmuje również informację o przysługującym im prawie, zgodnie z prawem krajowym, do kontaktowania się z organizacjami i podmiotami, o których mowa w ust. 4”.

6 Zgodnie z art. 17 wspomnianej dyrektywy:

„1. Małoletni bez opieki oraz rodziny z małoletnimi umieszczane są w ośrodku detencyjnym jedynie w ostateczności i na możliwie najkrótszy odpowiedni okres czasu.

2. Rodzinom oczekującym w ośrodku detencyjnym na wydalenie zapewnia się pobyt w oddzielnych pomieszczeniach, gwarantujących odpowiedni poziom prywatności.

3. Małoletni przebywający w ośrodku detencyjnym mają możliwość uczestniczenia w wolnym czasie w zajęciach, w tym w grach, zabawach i zajęciach rekreacyjnych odpowiednich do ich wieku oraz, w zależności od długości ich pobytu, mają dostęp do edukacji.

4. Małoletnim bez opieki zapewnia się zakwaterowanie w placówkach dysponujących personelem i wyposażeniem przystosowanym do potrzeb osób w tym wieku.

5. Dobro dziecka jest kwestią nadrzędną w ramach pobytu małoletnich w ośrodku detencyjnym w oczekiwaniu na wydalenie”.

7 Artykuł 18 tej dyrektywy, zatytułowany „Sytuacje nadzwyczajne”, ma następujące brzmienie:

„1. W sytuacjach gdy wyjątkowo duża liczba obywateli państw trzecich podlegających zobowiązaniu do powrotu w sposób nieprzewidziany znacząco obciąża ośrodki detencyjne państwa członkowskiego lub jego personel administracyjny lub sądowy, to państwo członkowskie może, na czas trwania tej wyjątkowej sytuacji, postanowić o dopuszczeniu dłuższych terminów kontroli sądowej niż przewidziane w art. 15 ust. 2 akapit trzeci oraz podjąć pilne działania w odniesieniu do warunków pobytu w ośrodku detencyjnym, odbiegające od tych przewidzianych w art. 16 ust. 1 i art. 17 ust. 2.

2. Jeżeli państwo członkowskie podejmuje tego typu wyjątkowe środki, informuje o tym Komisję. Informuje również Komisję, gdy tylko ustały powody zastosowania tych wyjątkowych środków.

3. Przepisy niniejszego artykułu nie mogą być interpretowane jako zezwolenie na odstępstwo od ciążącego na nich ogólnego obowiązku podjęcia wszelkich właściwych środków, ogólnych lub szczególnych, aby zapewnić wypełnienie ich obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy”.

Prawo niemieckie

8 Paragraf 62a ust. 1 Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (ustawy o pobycie, pracy i integracji cudzoziemców na terytorium federalnym) z dnia 30 lipca 2004 r. (BGBl. 2008 I, s. 162), w brzmieniu obowiązującym od dnia 29 lipca 2017 r. do dnia 20 sierpnia 2019 r. (zwanej dalej „ustawą o pobycie cudzoziemców”), stanowił:

„Co do zasady środek detencyjny w celu wydalenia wykonywany jest w specjalnych ośrodkach detencyjnych. Jeżeli na terytorium Republiki Federalnej Niemiec nie ma specjalnych ośrodków detencyjnych lub cudzoziemiec stanowi poważne zagrożenie dla życia lub zdrowia osób trzecich lub istotnych interesów bezpieczeństwa wewnętrznego, środek detencyjny może zostać wykonany w innych zakładach karnych; osoby zatrzymane w oczekiwaniu na wydalenie należy w takim przypadku umieścić oddzielnie od więźniów”.

- 9 Paragraf 1 pkt 22 Zweites Gesetz zur besseren Durchsetzung der Ausreisepflicht (drugiej ustawy w celu lepszego wykonywania obowiązku wyjazdu z kraju) z dnia 15 sierpnia 2019 r. (BGB1. 2019 I, s. 1294, zwanej dalej „ustawą z dnia 15 sierpnia 2019 r.”), przewiduje:

„Paragraf 62a ust. 1 [ustawy o pobycie cudzoziemców] otrzymuje następujące brzmienie:

»Osoby zatrzymane w celu wydalenia są oddzielone od zwykłych więźniów. W przypadku gdy kilku członków rodziny umieszczono w ośrodku detencyjnym, są oni zakwaterowani oddzielnie od innych osób zatrzymanych w celu wydalenia. Należy im zapewnić odpowiedni poziom prywatności.«”.

- 10 Paragraf 6 tej ustawy stanowi:

„Inne zmiany [ustawy o pobycie cudzoziemców] ze skutkiem od dnia 1 lipca 2022 r.

Paragraf 62a ust. 1 [ustawy o pobycie cudzoziemców] otrzymuje następujące brzmienie:

»Co do zasady środek detencyjny w celu wydalenia wykonywany jest w specjalnych ośrodkach detencyjnych. Jeżeli na terytorium Republiki Federalnej Niemiec nie ma specjalnych ośrodków detencyjnych lub cudzoziemiec stanowi poważne zagrożenie dla życia lub zdrowia osób trzecich lub istotnych interesów bezpieczeństwa wewnętrznego, środek detencyjny może zostać wykonany w innych zakładach karnych; osoby zatrzymane w oczekiwaniu na wydalenie należy w takim przypadku umieścić oddzielnie od więźniów. W przypadku gdy kilku członków rodziny umieszczono w ośrodku detencyjnym, są oni zakwaterowani oddzielnie od innych osób zatrzymanych w celu wydalenia. Należy im zapewnić odpowiedni poziom prywatności.«”.

- 11 Zgodnie z § 8 ustawy z dnia 15 sierpnia 2019 r.:

„Wejście w życie

1. Z zastrzeżeniem ust. 2 niniejsza ustawa wchodzi w życie następnego dnia po jej opublikowaniu.

2. Paragraf 6 wchodzi w życie w dniu 1 lipca 2022 r.”.

- 12 W uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 15 sierpnia 2019 r. wskazano w szczególności:

„W następstwie zmiany § 62a ust. 1 nie jest już tymczasowo wymagane, na podstawie art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115, aby osoby zatrzymane w celu wydalenia były umieszczane w specjalnych ośrodkach detencyjnych. Zatrzymanie w celu wydalenia może tymczasowo zostać wykonane we wszystkich ośrodkach detencyjnych, oraz z zastrzeżeniem limitu 500 miejsc w zakładach karnych. Nadal wymaga się, aby osoby zatrzymane w celu wydalenia i zwykli więźniowie byli oddzieleni od siebie. Obecny przepis dotyczący zakwaterowania kilku członków rodziny, zawarty w § 62a ust. 1 zdania trzecie i czwarte, a także wymogi określone w art. 16 i 17 dyrektywy 2008/115, nadal ponadto znajdują zastosowanie. Co więcej, nadal konieczne jest dokonanie oceny i rozstrzygnięcie kwestii, czy umieszczenie w zakładzie karnym jest dopuszczalne i zgodne z prawem w konkretnym przypadku, na przykład w odniesieniu do osób należących do grupy wymagającej szczególnego traktowania. Przewiduje się, że organy sądowe krajów związkowych udostępniają do 500 miejsc dla osób zatrzymanych w celu wydalenia, aby – biorąc pod uwagę przewidywany wzrost liczby miejsc dla osób zatrzymanych w celu wydalenia w ośrodkach detencyjnych krajów związkowych – około 1000 miejsc w sumie było dostępnych dla osób zatrzymanych w celu wydalenia [...]. Artykuł 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115 stwarza w sytuacjach nadzwyczajnych możliwość odstępstwa od wymogu oddzielenia na mocy art. 16 ust. 1 oraz od wymogu posiadania przez rodziny oddzielnych pomieszczeń na mocy art. 17 ust. 2 [...].

Warunkiem skorzystania z możliwości odstępstwa przewidzianego w art. 18 ust. 1 jest to, by wyjątkowo duża liczba obywateli państw trzecich podlegających zobowiązaniu do powrotu nakładała na ośrodki detencyjne lub na personel administracyjny i sądowy ciężar wykraczający poza ich możliwości. Warunek ten jest spełniony w odniesieniu do Niemiec. Zasoby znajdujące się w Niemczech (w dniu 27 marca 2019 r.) wynoszą około 487 miejsc dla osób zatrzymanych w celu wydalenia na całym terytorium federalnym. Ze względu na brak równowagi pomiędzy liczbą osób podlegających wykonalnemu obowiązkowi opuszczenia terytorium a liczbą miejsc dla osób zatrzymanych w celu wydalenia, te istniejące zasoby podlegają wyraźnie nadmiernemu obciążeniu. To obciążenie wykraczające poza możliwości stanowi w rzeczywistości wąskie gardło, które stoi na przeszkodzie wdrożeniu wykonanego obowiązku opuszczenia terytorium. Istniejące miejsca dla osób zatrzymanych w celu wydalenia są już w jak największym stopniu wykorzystywane na szczeblu federalnym w drodze koordynacji między krajami związkowymi. Podobnie Gemeinsames Zentrum zur Unterstützung der Rückkehr [wspólny ośrodek ds. wspierania powrotu (ZUR)], utworzony w 2017 r., zajmuje się poprawą zarządzania miejscami dla osób zatrzymanych w celu wydalenia. Odsetek miejsc dla osób zatrzymanych na całym terytorium federalnym zajętych za pośrednictwem ZUR wynosi około 10%. Oznacza to, że w praktyce wiele wniosków o zatrzymanie nie może być składanych, nawet jeśli spełnione są warunki. Ponadto nie można było przewidzieć, że obciążenie przekroczy zasoby w ten sposób. Ze względu na to, że liczba nowo przybyłych osób ubiegających się o ochronę przez lata stale spadała, aż do 2015 r., kraje związkowe dostosowały na przestrzeni lat zasoby miejsc dla osób zatrzymanych w celu wydalenia do zmniejszonych w ten sposób potrzeb i zmniejszyły ich liczbę. W związku ze zmianą sytuacji w 2015 r. i radykalnym wzrostem liczby osób ubiegających się o ochronę pierwszym obowiązkiem państwa federalnego i krajów związkowych było stworzenie zasobów dla zaspokojenia potrzeb tych osób. Obowiązek ten wynika między innymi z prawa europejskiego, w szczególności z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (Dz.U. 2013, L 180, s. 96) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. 2011, L 337, s. 9), a także – poza nim – z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. W tej sytuacji objęcie opieką nowo przybyłych osób miało pierwszeństwo przed zwiększeniem liczby miejsc dla osób zatrzymanych w celu późniejszego spełnienia (po zakończeniu postępowania w sprawie wniosku o udzielenie azylu i odwołania) wymogów dyrektywy 2008/115. Przedmiotem i celem przepisu stanowiącego odstępstwo, zawartego w art. 18 [tej dyrektywy], jest właśnie umożliwienie organom w takiej sytuacji zajmowania się w pierwszej kolejności przyjęciem nowo przybyłych bez naruszania w przewidywalny sposób zobowiązań w przyszłości [...]. Po ustaniu nadzwyczajnej sytuacji kraje związkowe niezwłocznie rozpoczęły tworzenie miejsc dla osób zatrzymanych i już udało im się zwiększyć liczbę miejsc dla osób zatrzymanych do 487 na całym terytorium federalnym (w dniu 27 marca 2019 r.). Z uwagi na czas zwykle konieczny do realizacji przedsięwzięć budowlanych i utworzenia ośrodków detencyjnych w celu wydalenia liczba miejsc dla osób zatrzymanych w celu wydalenia nie odpowiada jeszcze w pełni bieżącym potrzebom. Biorąc pod uwagę podjęte środki, należy spodziewać się, że liczba miejsc dla osób zatrzymanych w celu wydalenia będzie odpowiadała potrzebom w dniu 30 czerwca 2022 r. Do tego dnia sytuacja nadzwyczajna nadal istnieje i w związku z tym należy uchylić § 62a ust. 1 w obecnym brzmieniu do tego dnia. Mające obecnie zastosowanie ustawodawstwo wówczas ponownie wejdzie w życie”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 13 Zgodnie ze swoimi własnymi oświadczeniami K, obywatel pakistański, wjechał w dniu 9 października 2015 r. na terytorium Republiki Federalnej Niemiec. W dniu 24 maja 2017 r. jego wniosek o udzielenie azylu został oddalony jako oczywiście bezzasadny.
- 14 Wydane w stosunku do niego ostrzeżenie o wykonaniu wydalenia jest wykonalne od dnia 7 czerwca 2017 r.
- 15 W dniu 11 sierpnia 2020 r. K został zatrzymany na pokładzie autokaru na linii Berlin–Bruksela. Tego samego dnia Amtsgericht Meppen (sąd rejonowy w Meppen, Niemcy) zarządził zastosowanie wobec niego środka detencyjnego w celu wydalenia do dnia 25 września 2020 r. włącznie i K został umieszczony w oddziale w Langenhagen zakładu karnego w Hanowerze.
- 16 W dniu 24 września 2020 r. Landkreis Gifhorn (powiat Gifhorn, Niemcy) zwrócił się do Amtsgericht Hannover (sądu rejonowego w Hanowerze, Niemcy) o zarządzenie przedłużenia środka detencyjnego wobec K do dnia 12 listopada 2020 r. We wniosku Landkreis Gifhorn wskazał, że przewiduje się, że K będzie nadal przetrzymywany w oddziale w Langenhagen zakładu karnego w Hanowerze.
- 17 Postanowieniem z dnia 25 września 2020 r. Amtsgericht Hannover (sąd rejonowy w Hanowerze), po wysłuchaniu K, zarządził zastosowanie wobec niego środka detencyjnego w tym oddziale do dnia 12 listopada 2020 r.
- 18 W dniu 28 września 2020 r. K wniósł zażalenie na to orzeczenie do tego samego sądu i został wysłuchany w ramach tego nowego postępowania w dniu 7 października 2020 r.
- 19 W pierwszej kolejności sąd odsyłający, który uznaje się za właściwy do rozpoznania zażalenia K wyłącznie w odniesieniu do zastosowania wobec niego środka detencyjnego w okresie od 25 września do 2 października 2020 r., zauważa, że oddział w Langenhagen został oddany do użytku w maju 2000 r. i że jest on kierowany przez urzędnika administracji więziennej. Zakład karny w Hanowerze, z którym jest zespólny administracyjnie, może w całości przyjąć około 600 więźniów i jest kierowany przez dyrektora, który jest również odpowiedzialny za oddział w Langenhagen. Zakład karny w Hanowerze podlega w całości nadzorowi ministra sprawiedliwości.
- 20 Sąd ten podkreśla również, że pojemność oddziału w Langenhagen, która pierwotnie pozwalała na przyjęcie do 171 osób zatrzymanych w celu wydalenia, została wyraźnie ograniczona. Obecnie jest możliwe umieszczenie tam 48 osób, wobec których zastosowano środek detencyjny w celu wydalenia. Kompleks jest otoczony wysoką drucianą siatką i obejmuje trzy dwupiętrowe budynki o podobnej wielkości, których okna są okratowane, a także inny mały budynek i służbę samochodową, używane jako wejście dla odwiedzających i personelu zakładu oraz do wjazdu i wyjazdu pojazdów.
- 21 W pierwszym z tych trzech budynków zakwaterowano przetrzymywanych w celu wydalenia obywateli państw trzecich płci męskiej. W drugim budynku umieszczono kobiety oraz, w zależności od stopnia obłożenia, mężczyzn, przetrzymywanych w celu wydalenia obywateli państw trzecich. Osoby przetrzymywane w ten sposób mogą codziennie przyjmować odwiedziny, spędzić kilka godzin na wolnym powietrzu, mieć dostęp do Internetu i posiadać telefon komórkowy. Poszczególne pomieszczenia nie są zamykane i są zajmowane wyłącznie przez jedną

osobę. Jednakże na wniosek kilka osób może zostać zakwaterowanych wspólnie w tym samym pomieszczeniu. W korytarzu znajdują się zbiorcze prysznice i toalety, swobodnie dostępne w ciągu całego dnia.

- 22 Trzeci budynek, który był tymczasowo zamknięty od 2013 r., był wykorzystywany, co najmniej od wydania decyzji z dnia 25 września 2020 r. do dnia 2 października 2020 r., do osadzenia zwykłych więźniów odbywających zastępcze kary pozbawienia wolności lub kary pozbawienia wolności na krótki okres, których wymiar wynosi do trzech miesięcy. Zakład karny zapewniał oddzielenie obywateli państw trzecich, zatrzymanych w celu wydalenia, od tych więźniów. Nie istniało bezpośrednie połączenie między budynkami zajmowanymi przez obywateli państw trzecich oczekujących na wydalenie a budynkami, w których byli osadzeni wspomniani więźniowie.
- 23 Sąd odsyłający ma wątpliwości co do tego, czy w tym okresie oddział w Langenhagen stanowił „specjalny ośrodek detencyjny” w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115, ponieważ oddział ten przyjmował oprócz osób zatrzymanych w celu wydalenia również zwykłych więźniów oraz ponieważ nie zapewniono w nim oddzielenia geograficznego i organizacyjnego. Budynki tego oddziału znajdują się bowiem w bliskim wzajemnym sąsiedztwie i są dostępne – w szczególności dla personelu zakładu karnego – jedynie przez wspólną strefę wejściową.
- 24 Ponadto sąd ten zauważa, że choć oddział w Langenhagen ma własną kierowniczkę, ten sam personel penitencjarny zajmuje się zarówno osobami skazanymi, jak i osobami zatrzymanymi w celu wydalenia.
- 25 W drugiej kolejności sąd odsyłający uważa, że zmiana wprowadzona w § 62a ust. 1 ustawy o pobycie cudzoziemców ustawą z dnia 15 sierpnia 2019 r., która zezwala do dnia 1 lipca 2022 r. na odstępstwo od wynikającego z art. 16 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/115 obowiązku umieszczenia nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich w specjalnych ośrodkach detencyjnych, jest sprzeczna z prawem Unii.
- 26 Choć bowiem w celu wprowadzenia odstępstwa od tego art. 16 ust. 1 ustawodawca niemiecki powołał się na zaistnienie sytuacji nadzwyczajnej w rozumieniu art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115, sąd ten podkreśla, że niezależnie od tego, czy w dniu przyjęcia ustawy z dnia 15 sierpnia 2019 r. zachodziły przesłanki ustanowione w tym art. 18, należy w każdym razie stwierdzić, że przesłanki te nie są już spełnione. Nawet jeśli mogłoby się bowiem zdarzyć, że specjalne ośrodki detencyjne musiałyby się zmierzyć ze znaczącym obciążeniem ze względu na potrzeby zachowania dystansu związane z pandemią COVID-19, obciążenie to nie jest jednak związane z obecnością wyjątkowo dużej liczby obywateli państw trzecich, jak tego wymaga ten art. 18 ust. 1. Ponadto ustawodawca niemiecki nie przedstawił informacji na temat stopnia obłożenia ośrodków detencyjnych ani nie określił przewidywanej liczby obywateli państw trzecich podlegających wykonalnemu obowiązkowi opuszczenia terytorium, a wśród nich liczby nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, w odniesieniu do których mogłyby istnieć przesłanki zastosowania środka detencyjnego.
- 27 W tych okolicznościach sąd odsyłający zastanawia się przede wszystkim, czy sąd krajowy powinien sam zbadać istnienie sytuacji nadzwyczajnej w rozumieniu wspomnianego art. 18 w każdym postępowaniu w sprawie zastosowania środka detencyjnego w celu wydalenia, czy też, przeciwnie, powinien zaakceptować dokonane przez ustawodawcę krajowego ustalenie bez samodzielnego przeprowadzania analizy w konkretnym przypadku.

- 28 W razie gdyby sąd zarządzający zastosowanie środka detencyjnego miał sam upewnić się co do wystąpienia sytuacji nadzwyczajnej w rozumieniu tegoż art. 18, sąd odsyłający uważa, że należy zbadać, czy art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115 nakazuje mu odstąpienie od stosowania ustawy z dnia 15 sierpnia 2019 r., jeżeli taka nadzwyczajna sytuacja nie została ustalona.
- 29 Gdyby należało udzielić odpowiedzi twierdzącej na to pytanie, trzeba by jeszcze sprawdzić, czy samo połączenie organizacyjne ośrodka detencyjnego z administracją wymiaru sprawiedliwości wystarcza do wykluczenia możliwości uznania go za „specjalny ośrodek detencyjny” w rozumieniu art. 16 dyrektywy 2008/115, a w razie odpowiedzi przeczącej, czy uznanie go za „specjalny ośrodek detencyjny” jest wykluczone ze względu na okoliczność, że jeden z budynków tego ośrodka jest wykorzystywany do osadzenia osób skazanych karnie.
- 30 W tych okolicznościach Amtsgericht Hannover (sąd rejonowy w Hanowerze) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy prawo Unii, a w szczególności art. 18 ust. 1 i 3 dyrektywy 2008/115, należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy, który orzeka o zastosowaniu środka detencyjnego w celu wydalenia, musi w każdym indywidualnym przypadku dokonać sprawdzenia spełnienia przesłanek przewidzianych w tym przepisie, w szczególności tego, że wyjątkowa sytuacja nadal ma miejsce, jeśli ustawodawca krajowy, powołując się na [ten] art. 18 ust. 1, odstąpił w prawie krajowym od przesłanek art. 16 ust. 1 [tej dyrektywy]?
- 2) Czy prawo Unii, a w szczególności art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115, należy interpretować w ten sposób, że prawo to stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, które tymczasowo do dnia 1 lipca 2022 r. zezwalają na umieszczenie w zakładzie karnym osób zatrzymanych w oczekiwaniu na wydalenie, chociaż w państwie członkowskim istnieją specjalne ośrodki detencyjne i nie występuje sytuacja nadzwyczajna w rozumieniu art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115, która by tego bezwzględnie wymagała?
- 3) Czy art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115 należy interpretować w ten sposób, że nie mamy do czynienia ze »specjalnym ośrodkiem detencyjnym« dla osób zatrzymanych w oczekiwaniu na wydalenie już z tego powodu, że
- »specjalny ośrodek detencyjny« podlega pośrednio temu samemu członkowi rządu co zakłady karne dla więźniów, a mianowicie ministrowi sprawiedliwości,
 - »specjalny ośrodek detencyjny« jest zorganizowany jako oddział zakładu karnego i w związku z tym posiada wprawdzie własnego kierownika, ale jako jeden z kilku oddziałów zakładu karnego podlega ogólnemu zarządowi zakładu karnego?
- 4) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie trzecie:
- Czy art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115 należy interpretować w ten sposób, że pobyt w »specjalnym ośrodku detencyjnym« osób zatrzymanych w oczekiwaniu na wydalenie ma miejsce wtedy, gdy w zakładzie karnym utworzono specjalny oddział jako ośrodek detencyjny dla celów deportacji, oddział ten zajmuje oddzielny teren z trzema budynkami stojącymi w obrębie ogrodzenia i jest przeznaczony dla osób zatrzymanych w oczekiwaniu na wydalenie, a jeden z tych trzech budynków jest tymczasowo zajmowany wyłącznie przez więźniów, którzy odbywają zastępcze kary pozbawienia wolności lub kary pozbawienia wolności na krótki okres, przy czym zakład karny zapewnia oddzielenie osób zatrzymanych

w oczekiwaniu na wydalenie od więźniów, a w szczególności każdy budynek ma swoje własne zaplecze (własne pomieszczenie z ubraniami, własną izbę chorych, własne pomieszczenie sportowe) oraz, pomimo tego że dziedziniec/obszar zewnętrzny jest widoczny ze wszystkich budynków, to przy każdym z budynków znajduje się osobny, ogrodzony drucianą siatką obszar dla osób zatrzymanych, tak że nie ma bezpośredniego połączenia pomiędzy budynkami?”.

Postępowanie przed Trybunałem

- 31 Postanowieniem z dnia 18 listopada 2020 r. prezes Trybunału zdecydował na podstawie art. 53 § 3 regulaminu postępowania przed Trybunałem o rozpoznaniu tej sprawy w pierwszej kolejności.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytań trzeciego i czwartego

- 32 Poprzez pytania trzecie i czwarte, które należy rozpatrzyć w pierwszej kolejności i łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115 należy interpretować w ten sposób, że za „specjalny ośrodek detencyjny” w rozumieniu tego przepisu można uznać specjalny oddział zakładu karnego, który to oddział, po pierwsze, choć posiada własnego kierownika, jest podporządkowany kierownictwu tego zakładu i podlega władzy ministra właściwego do spraw więziennictwa, i w którym, po drugie, obywatele państw trzecich są przetrzymywani, w celu wydalenia, w specjalnych budynkach wyposażonych we własne zaplecze i odizolowanych od pozostałych budynków tego oddziału, w których osadzone są osoby skazane karnie.
- 33 W celu udzielenia odpowiedzi na to pytanie należy w pierwszej kolejności dokonać wykładni pojęcia „specjalnego ośrodka detencyjnego” w rozumieniu art. 16 dyrektywy 2008/115. W tym względzie należy podkreślić, że ani art. 16, ani żaden inny przepis dyrektywy 2008/115 nie definiuje tego, co należy rozumieć przez to pojęcie. Wynika stąd, że należy je interpretować zgodnie ze zwykłym znaczeniem w języku potocznym tworzących je wyrazów, przy jednoczesnym uwzględnieniu kontekstu, w którym wyrazy te zostały użyte, i celów uregulowania, którego owe wyrazy są częścią [wyrok z dnia 1 października 2020 r., Staatssecretaris van Financiën (Obniżona stawka VAT dla afrodyzjaków), C-331/19, EU:C:2020:786, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 34 W tym względzie należy zauważyć, po pierwsze, że art. 16 ust. 1 zdanie pierwsze tej dyrektywy ustanawia zasadę, zgodnie z którą przetrzymywanie w celu wydalenia obywateli państw trzecich przebywających nielegalnie odbywa się w specjalnych ośrodkach detencyjnych (wyrok z dnia 2 lipca 2020 r., Stadt Frankfurt am Main, C-18/19, EU:C:2020:511, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 35 Wynika z tego, że specjalne ośrodki detencyjne w rozumieniu tego przepisu mają umożliwić państwom członkowskim wykonanie decyzji nakazującej na podstawie art. 15 tej dyrektywy zastosowanie wobec nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego środka detencyjnego, czyli środka przymusu, który pozbawia zainteresowanego swobody przemieszczania się i izoluje go od pozostałej części populacji, zobowiązując go do pozostawania

na stałe w ograniczonym i zamkniętym obszarze (zob. podobnie wyrok z dnia 14 maja 2020 r., Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU i C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, pkt 223, 225).

- 36 Z brzmienia tego art. 16 ust. 1 wynika również, że specjalne ośrodki detencyjne różnią się od zakładów karnych, co oznacza, że warunki przetrzymywania w tych ośrodkach muszą wykazywać pewne szczególne cechy w stosunku do zwykłych warunków wykonywania kar pozbawienia wolności w zakładach karnych.
- 37 Po drugie, z art. 15 ust. 1 dyrektywy 2008/115 wyraźnie wynika, że zastosowanie wobec obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na terytorium państwa członkowskiego środka detencyjnego może, w braku innych wystarczających, lecz mniej represyjnych środków, które mogłyby zostać zastosowane, być uzasadnione jedynie w celu przygotowania powrotu tego obywatela lub przeprowadzenia jego wydalenia, w szczególności gdy istnieje ryzyko ucieczki lub gdy obywatel ten unika przygotowania powrotu lub procesu wydalenia lub je utrudnia. Wobec tego jedynie w przypadku, gdy zachowanie zainteresowanego, w świetle oceny każdego poszczególnego przypadku, może wpłynąć negatywnie na wykonanie decyzji nakazującej powrót w postaci wydalenia, państwa członkowskie mogą pozbawić go wolności poprzez umieszczenie w ośrodku detencyjnym (wyrok z dnia 14 maja 2020 r., Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU i C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, pkt 268, 269 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 38 Wynika z tego, że środek detencyjny stosowany wobec nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego, gdy zostaje zarządzony w celu wydalenia, służy jedynie zapewnieniu skuteczności postępowania w sprawie powrotu i nie ma żadnego celu represyjnego, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 104 opinii.
- 39 Po trzecie, należy przypomnieć, że dyrektywa 2008/115 ma na celu stworzenie skutecznej polityki wydalenia i repatriacji z pełnym poszanowaniem praw podstawowych oraz godności zainteresowanych osób [wyrok z dnia 14 stycznia 2021 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Powrót małoletniego bez opieki), C-441/19, EU:C:2021:9, pkt 70 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 40 W tym względzie należy w szczególności podkreślić, że jakikolwiek środek detencyjny objęty zakresem zastosowania dyrektywy 2008/115 jest bezwzględnie podporządkowany przepisom rozdziału IV wspomnianej dyrektywy, tak by zagwarantować, po pierwsze, poszanowanie zasady proporcjonalności w odniesieniu do użytych środków i realizowanych celów, a po drugie, poszanowanie praw podstawowych odnośnych obywateli państw trzecich (wyrok z dnia 14 maja 2020 r., Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU i C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, pkt 274 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 41 Tym samym środki detencyjne przyjęte na podstawie rozdziału IV dyrektywy 2008/115 nie powinny w szczególności naruszać przysługującego obywatelom państw trzecich, wobec których zastosowano takie środki, prawa do wolności, zagwarantowanego w art. 6 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”).
- 42 W tym względzie należy przypomnieć, że w zakresie, w jakim karta zawiera prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w dniu 4 listopada 1950 r. w Rzymie (zwanej dalej „EKPC”), art. 52 ust. 3 karty przewiduje, że ich znaczenie i zakres są takie same jak praw

przyznanych przez tę konwencję, a jednocześnie wyjaśnia, że prawo Unii może przyznawać szerszą ochronę. Do celów wykładni art. 6 karty należy zatem uwzględnić art. 5 EKPC jako próg minimalnej ochrony (zob. podobnie wyrok z dnia 15 marca 2017 r., *Al Chodor*, C-528/15, EU:C:2017:213, pkt 37).

- 43 Zgodnie zaś z orzecnictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka art. 5 ust. 1 EKPC wymaga, by „miejsce i warunki zatrzymania [były] odpowiednie” oraz aby „[istniał] związek między powołaną podstawą dozwolonego pozbawienia [wolności] a miejscem i reżimem zatrzymania”, przy uwzględnieniu okoliczności, że takie zatrzymanie może mieć zastosowanie do osób, „które w danym przypadku nie popełniły innych przestępstw niż te związane z pobytem” (wyroki ETPC: z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie *Kanagaratnam i in. przeciwko Belgii*, ECHR:2011:1213JUD001529709, § 84; a także z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie *H.A. i in. przeciwko Grecji*, ECHR:2019:0228JUD001995116, § 196).
- 44 Po czwarte, należy zauważyć, że motyw 3 dyrektywy 2008/115 odsyła do „wytycznych w sprawie powrotów przymusowych”, przyjętych przez Komitet Ministrów Rady Europy. Zgodnie z dziesiątą z tych wytycznych obywateli państw trzecich zatrzymanych w celu ich wydalenia „należy zwykle jak najszybciej umieścić w obiektach specjalnie wyznaczonych do tego celu, zapewniających warunki materialne i procedury adekwatne do sytuacji prawnej tych osób i zatrudniających odpowiednio wykwalifikowany personel”.
- 45 Z pkt 34–44 niniejszego wyroku wynika, że „specjalny ośrodek detencyjny” w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115 charakteryzuje się układem i wyposażeniem swoich pomieszczeń, jak również sposobem organizacji i funkcjonowania, które są odpowiednie do tego, by przymusić przebywającego nielegalnie obywatela państwa trzeciego, który został tam umieszczony, do pozostawania na stałe w ograniczonym i zamkniętym obszarze, przy ograniczeniu jednocześnie takiego przymusu do tego, co jest ściśle niezbędne w celu zapewnienia skutecznego przygotowania jego wydalenia. W związku z tym warunki przetrzymywania mające zastosowanie w takim ośrodku muszą być takie, aby w miarę możliwości pozwalały zapobiec temu, by przetrzymywanie tego obywatela było zbliżone do zamknięcia w środowisku więziennym, odpowiednim dla osadzenia w celu odbycia kary.
- 46 Ponadto te warunki przetrzymywania powinny być ukształtowane w taki sposób, aby były przestrzegane zarówno prawa podstawowe zagwarantowane w karcie, jak i prawa ustanowione w art. 16 ust. 2–5 i art. 17 dyrektywy 2008/115.
- 47 W drugiej kolejności jest bezsporne, że w ramach postępowania w trybie art. 267 TFUE Trybunał nie ma właściwości do stosowania przepisów Unii do określonego przypadku. Do sądu odsyłającego należy zatem dokonanie kwalifikacji prawnej niezbędnej dla rozstrzygnięcia sporu przed nim zawisłego. Natomiast do Trybunału należy dostarczenie temu sądowi wszelkich wskazówek niezbędnych w celu udzielenia mu pomocy w tej ocenie (wyrok z dnia 3 lipca 2019 r., *UniCredit Leasing*, C-242/18, EU:C:2019:558, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 48 W tym kontekście należy zauważyć, że do sądu odsyłającego należy ustalenie przy uwzględnieniu wszystkich istotnych elementów i po przeprowadzeniu całościowej ich oceny, czy rozpatrywane w postępowaniu głównym miejsce i warunki przetrzymywania, rozpatrywane jako całość, są właściwe dla środka detencyjnego zarządzanego na podstawie art. 15 dyrektywy 2008/115.

- 49 W tym celu należy uściślić, po pierwsze, że szereg istotnych elementów, którymi można kierować się przy całościowej ocenie, jaką powinien przeprowadzić ten sąd, są w szczególności zawarte w wytycznych dziesiątej i jedenastej w sprawie powrotów przymusowych, przyjętych przez Komitet Ministrów Rady Europy, do których odsyła motyw 3 tej dyrektywy.
- 50 Po drugie, jak podkreślił rzecznik generalny w pkt 124 opinii, sama okoliczność, że miejsce przetrzymywania, które posiada własną strukturę kierowniczą, jest zespolone administracyjnie z organem posiadającym również kompetencje w odniesieniu do zakładów karnych, nie wystarcza do wykluczenia możliwości uznania tego miejsca za „specjalny ośrodek detencyjny” w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115. Takie zespolenie o charakterze czysto administracyjnym jest bowiem co do zasady pozbawione znaczenia w tym względzie. Inaczej byłoby tylko wtedy, gdyby zastosowanie pewnych warunków przetrzymywania wiązało się z takim zespoleniem.
- 51 Po trzecie, zgodnie z art. 16 ust. 1 zdanie drugie dyrektywy 2008/115, jeżeli państwo członkowskie nie może zapewnić obywatelom państw trzecich oczekującym na wydalenie pobytu w specjalnym ośrodku detencyjnym i jest zmuszone do wykorzystania w tym celu zakładu karnego, ci obywatele powinni być przetrzymywani oddzielnie od zwykłych więźniów.
- 52 W związku z tym samo oddzielenie w ramach tego samego zakładu przebywających nielegalnie obywatele państwa trzeciego od zwykłych więźniów nie wystarcza, aby uznać, że część tego zakładu, w której obywatele ci są przetrzymywani w celu wydalenia, stanowi „specjalny ośrodek detencyjny” w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115.
- 53 Przy tym, pod warunkiem że takie oddzielenie rzeczywiście jest zagwarantowane, uznanie zakładu za „specjalny ośrodek detencyjny” nie jest jednak automatycznie wykluczone na tej podstawie, iż – jak w niniejszym przypadku – część oddzielona od kompleksu, w którym obywatele państw trzecich są przetrzymywani w celu wydalenia, służy osadzeniu osób skazanych karnie.
- 54 O ile bowiem taka konfiguracja z pewnością powinna być brana pod uwagę w ramach oceny dokonywanej przez sąd odsyłający, o tyle sąd ten powinien również zwrócić szczególną uwagę na wyposażenie lokali specjalnie przeznaczonych do przetrzymywania obywateli państw trzecich, uregulowania dookreślające warunki ich przetrzymywania, a także szczególne kwalifikacje i kompetencje personelu odpowiedzialnego za zakład, w którym odbywa się stosowanie tego środka detencyjnego, oraz ustalić, czy w świetle wszystkich tych elementów środek przymusu, który ciąży na danych obywatelach państwa trzeciego, jest ograniczony do tego, co jest ściśle konieczne do zagwarantowania skuteczności postępowania w sprawie powrotu, i zapobiega temu, by wspomniane przetrzymywanie było zbliżone do zamknięcia w środowisku więziennym odpowiednim dla osadzenia w celu odbycia kary.
- 55 W tym kontekście okoliczność, że przepisy krajowe dotyczące wykonywania kar mają zastosowanie, choćby przez analogię, do środka detencyjnego stosowanego wobec obywateli państw trzecich oczekujących na wydalenie, stanowi poważną poszlakę wskazującą na to, że taki środek detencyjny nie ma miejsca w „specjalnym ośrodku detencyjnym” w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115.
- 56 Przeciwnie, okoliczność, że co najmniej większa część personelu odpowiedzialnego za nadzorowanie stosowania środka detencyjnego wobec obywateli państw trzecich w celu ich wydalenia, a także główni odpowiedzialni za funkcjonowanie zakładu, w którym odbywa się stosowanie tego środka detencyjnego, posiadają szczególne wykształcenie w zakresie takiego

nadzoru, stanowi wskazówkę przemawiającą za uznaniem tego zakładu za „specjalny ośrodek detencyjny”. To samo dotyczy okoliczności, że personel bezpośrednio kontaktujący się z tymi obywatelami państw trzecich został przydzielony wyłącznie do zakładu, w którym odbywa się stosowanie wobec nich środka detencyjnego, a nie jednocześnie do placówki służącej osadzeniu osób skazanych karnie.

- 57 Z całości powyższych rozważań wynika, że na pytania trzecie i czwarte należy odpowiedzieć, iż art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115 należy interpretować w ten sposób, że za „specjalny ośrodek detencyjny” w rozumieniu tego przepisu można uznać specjalny oddział zakładu karnego, który to oddział, po pierwsze, choć posiada własnego kierownika, jest podporządkowany kierownictwu tego zakładu i podlega władzy ministra właściwego do spraw więziennictwa, i w którym, po drugie, obywatele państw trzecich są przetrzymywani, w celu wydalenia, w specjalnych budynkach wyposażonych we własne zaplecze i odizolowanych od pozostałych budynków tego oddziału, w których osadzone są osoby skazane karnie, o ile warunki przetrzymywania mające zastosowanie do tych obywateli w miarę możliwości zapobiegają temu, by owo przetrzymywanie było zbliżone do zamknięcia w środowisku więziennym, i są ukształtowane w taki sposób, że przestrzegane są zarówno prawa podstawowe zagwarantowane w karcie, jak i prawa ustanowione w art. 16 ust. 2–5 i art. 17 tej dyrektywy.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 58 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy prawo Unii, a w szczególności art. 18 ust. 1 i 3 dyrektywy 2008/115, należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy, do którego zwrócono się o zarządzenie zastosowania środka detencyjnego lub jego przedłużenia w zakładzie karnym wobec obywatela państwa trzeciego w celu jego wydalenia, powinien mieć możliwość sprawdzenia, czy spełnione są przesłanki, od których ten art. 18 uzależnia możliwość ustalenia przez państwo członkowskie, iż ten obywatel będzie objęty środkiem detencyjnym w zakładzie karnym.
- 59 W pierwszej kolejności należy zauważyć, że nałożenie środka detencyjnego i przedłużenie okresu jego stosowania wykazują analogiczny charakter, jako że obydwa skutkują pozbawieniem wolności danego obywatela państwa trzeciego w celu przygotowania jego powrotu lub przystąpienia do wydalenia (zob. podobnie wyrok z dnia 5 czerwca 2014 r., Mahdi, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, pkt 44).
- 60 W drugiej kolejności należy podkreślić, że art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115 pozwala państwu członkowskiemu podjąć pilne działania w odniesieniu do warunków pobytu obywatela państwa trzeciego w ośrodku detencyjnym, odbiegające od tych przewidzianych w art. 16 ust. 1 i art. 17 ust. 2 tej dyrektywy, w sytuacjach gdy wyjątkowo duża liczba obywateli państw trzecich podlegających zobowiązaniu do powrotu w sposób nieprzewidziany znacząco obciąża jego ośrodki detencyjne i na czas trwania tej wyjątkowej sytuacji. Artykuł 18 ust. 3 tej dyrektywy uściśla, że ust. 1 wspomnianego artykułu nie zezwala państwom członkowskim na odstępstwo od ciążącego na nich ogólnego obowiązku podjęcia wszelkich właściwych środków, ogólnych lub szczególnych, aby zapewnić wypełnienie ich obowiązków wynikających z dyrektywy 2008/115.
- 61 Wynika z tego, że państwo członkowskie, które przyjmuje uregulowanie takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym na podstawie art. 18 ust. 1 tej dyrektywy, jest wciąż zobowiązane do przestrzegania norm innych niż te przewidziane w art. 16 ust. 1 i art. 17 ust. 2 wspomnianej dyrektywy, które regulują nałożenie środka detencyjnego i przedłużenie okresu jego stosowania wobec nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego.

- 62 W trzeciej kolejności należy podkreślić, że w zakresie, w jakim decyzja zarządzająca zastosowanie środka detencyjnego lub jego przedłużenie może naruszać ustanowione w art. 6 karty prawo do wolności danego obywatela państwa trzeciego, podlega ona wymogowi przestrzegania ścisłych gwarancji, mianowicie w szczególności ochronie przed arbitralnością (zob. podobnie wyrok z dnia 15 marca 2017 r., Al Chodor, C-528/15, EU:C:2017:213, pkt 40). Taka zaś ochrona oznacza między innymi, że środek detencyjny może zostać zarządzony lub przedłużony jedynie z poszanowaniem ogólnych i abstrakcyjnych norm, które określają warunki i szczegółowe zasady jego stosowania.
- 63 Ponadto byłoby sprzeczne z istotą prawa do skutecznej ochrony sądowej, zagwarantowanego w art. 47 karty, gdyby żaden sąd nie mógł badać, czy decyzja zarządzająca zastosowanie środka detencyjnego na podstawie dyrektywy 2008/115 jest zgodna z prawami i wolnościami gwarantowanymi w prawie Unii obywatelom państw trzecich nielegalnie przebywającym na terytorium państwa członkowskiego (zob. podobnie wyrok z dnia 14 maja 2020 r., Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU i C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, pkt 290).
- 64 Wynika z tego, że w przypadku gdy sąd ma w ramach swoich kompetencji nakazać na podstawie uregulowania państwa członkowskiego wdrażającego art. 18 dyrektywy 2008/115, by środek detencyjny zastosowany wobec obywatela państwa trzeciego w celu wydalenia został wykonany w zakładzie karnym lub by środek detencyjny stosowany wobec tego obywatela w takim zakładzie został przedłużony, sąd ten powinien mieć możliwość poprzedzenia swojego orzeczenia badaniem zgodności takiego uregulowania z prawem Unii, a tym samym skontrolowania, czy to uregulowanie jest zgodne z tym, co dopuszcza art. 18 [zob. analogicznie wyrok z dnia 28 stycznia 2021 r., Spetsializirana prokuratura (Pouczenie o prawach), C-649/19, EU:C:2021:75, pkt 74 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 65 W tym celu sąd ten powinien mieć możliwość orzekania w przedmiocie wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla ustalenia, czy oprócz samej zasady zastosowania środka detencyjnego wobec danego obywatela państwa trzeciego uzasadnione są mające charakter odstępstwa szczególne warunki, w jakich będzie on wykonywany na podstawie art. 18 dyrektywy 2008/115. Wspomniany sąd musi być zatem w stanie wziąć pod uwagę zarówno elementy stanu faktycznego i dowody przedstawione przez organ administracyjny wnoszący o zastosowanie środka detencyjnego w zakładzie karnym, jak i wszelkie ewentualne uwagi danego obywatela państwa trzeciego. Ponadto musi on być w stanie ustalić każdy inny element istotny dla wydania przezeń orzeczenia, na wypadek gdyby uznał to za konieczne. Wynika z tego, że kompetencje organu sądowego nie mogą w żadnym przypadku zostać ograniczone do samych tylko elementów przedstawionych przez dany organ administracyjny (zob. analogicznie wyrok z dnia 5 czerwca 2014 r., Mahdi, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, pkt 62).
- 66 Wreszcie wbrew temu, co twierdzi rząd niemiecki, obowiązek poinformowania Komisji przez zainteresowane państwo członkowskie, zgodnie z art. 18 ust. 2 dyrektywy 2008/115, o podjęciu wyjątkowych środków dozwolonych w ust. 1 tego artykułu, jak również o ustaniu powodów zastosowania tych środków, nie może zmienić takiego wniosku. Ta procedura zwykłego powiadomienia nie jest bowiem równoznaczna z sądowym badaniem zgodności z prawem środków detencyjnych, które mogą zostać zarządzane na podstawie tego ostatniego przepisu.
- 67 Z całości powyższych rozważań wynika, że na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 18 dyrektywy 2008/115 w związku z art. 47 karty należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy, do którego zwrócono się w ramach jego kompetencji o zarządzenie zastosowania środka

detencyjnego lub jego przedłużenia w zakładzie karnym wobec obywatela państwa trzeciego w celu jego wydalenia, powinien mieć możliwość sprawdzenia, czy spełnione są przesłanki, od których ten art. 18 uzależnia możliwość ustalenia przez państwo członkowskie, iż ten obywatel będzie objęty środkiem detencyjnym w zakładzie karnym.

W przedmiocie pytania drugiego

- 68 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115 należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy może odstąpić od stosowania uregulowania państwa członkowskiego, które tymczasowo zezwala na przetrzymywanie nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich w celu ich wydalenia w zakładach karnych oddzielnie od zwykłych więźniów, jeżeli warunki, od których art. 18 ust. 1 tej dyrektywy uzależnia zgodność takiego uregulowania z prawem Unii, nie są lub nie są już spełnione.
- 69 Na wstępie należy zauważyć, że państwa członkowskie są uprawnione do odstąpienia od ustanowionej w art. 16 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/115 zasady, zgodnie z którą do celów wydalenia obywatele państw trzecich powinni być przetrzymywani w specjalnych ośrodkach detencyjnych, na podstawie zarówno art. 16 ust. 1 zdanie drugie, jak i art. 18 tej dyrektywy (wyrok z dnia 2 lipca 2020 r., Stadt Frankfurt am Main, C-18/19, EU:C:2020:511, pkt 36, 39).
- 70 W celu udzielenia odpowiedzi na drugie pytanie prejudycjalne i bez względu na okoliczność, że uregulowanie krajowe rozpatrywane w postępowaniu głównym przyjęto na podstawie art. 18 dyrektywy 2008/115, należy zatem określić warunki, na jakich państwo członkowskie może odstąpić – na mocy nie tylko tego art. 18, lecz również art. 16 ust. 1 zdanie drugie dyrektywy 2008/115 – od obowiązku wykonywania środka detencyjnego w celu wydalenia w specjalnym ośrodku detencyjnym, przed zbadaniem, czy w razie gdy żaden z tych przepisów nie ma zastosowania, sąd państwa członkowskiego może odstąpić od stosowania uregulowania tego państwa członkowskiego zezwalającego tymczasowo na przetrzymywanie do celów wydalenia obywateli państw trzecich w zakładach karnych oddzielnie od zwykłych więźniów.
- 71 Co się tyczy w pierwszej kolejności art. 18 dyrektywy 2008/115, należy podkreślić na wstępie, że w zakresie, w jakim zezwala on państwom członkowskim na odstąpienie od niektórych zasad ustanowionych w tej dyrektywie, w sytuacji gdy obecność na ich terytorium wyjątkowo dużej liczby obywateli państw trzecich podlegających zobowiązaniu do powrotu w sposób nieprzewidziany znacząco obciąża jego specjalne ośrodki detencyjne, przepis ten powinien podlegać ścisłej wykładni.
- 72 Należy zaś zauważyć w tym względzie, że zwykła obecność wyjątkowo dużej liczby obywateli państw trzecich podlegających zobowiązaniu do powrotu na terytorium danego państwa członkowskiego nie pozwala na wykazanie, że spełnione są przesłanki ustanowione w art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115. Zgodnie bowiem z art. 15 ust. 1 tej dyrektywy jedynie część tych obywateli państw trzecich może zostać umieszczona w ośrodku detencyjnym w celu wydalenia, a tym samym w sposób nieprzewidziany znacząco obciążyć specjalne ośrodki detencyjne danego państwa członkowskiego.
- 73 W związku z tym skorzystanie przez państwo członkowskie z przyznanej mu w art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115 możliwości odstępstwa oznacza, że to państwo członkowskie jest w stanie wykazać, iż liczba obywateli państw trzecich, wobec których wydano decyzję nakazującą

umieszczenie ich w ośrodku detencyjnym w celu wydalenia, jest na tyle duża, że w sposób nieprzewidziany znacząco obciąża specjalne ośrodki detencyjne położone na całym jego terytorium.

- 74 W tym względzie, co się tyczy, po pierwsze, szczególnej przesłanki dotyczącej znaczącego obciążenia ośrodków detencyjnych danego państwa członkowskiego, należy zauważyć przede wszystkim, że jak podkreślił w istocie rzecznik generalny w pkt 59 opinii, art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115 nie wymaga, by zasoby tych ośrodków detencyjnych były trwale i całkowicie wykorzystane, lecz tylko by te zasoby były strukturalnie bliskie całkowitemu wykorzystaniu.
- 75 Okoliczność, że niektóre wersje językowe tego przepisu, jak wersja niemiecka, odnoszą się do „przeciążenia” (*Überlastung*) zasobów tych ośrodków, nie zmienia takiego stwierdzenia. Inne wersje językowe wspomnianego przepisu ograniczają się bowiem do wzmianki o obciążeniu „ciężkim”, podobnie jak wersje francuska i niderlandzka (*lourde* i *zwaar worden belast*), lub obciążeniu „istotnym”, „znaczącym” lub „dużym”, tak jak wersje hiszpańska, włoska i litewska (*importante, notevole* i *didelė*).
- 76 Zgodnie zaś z utrwalonym orzecznictwem nie można przyjąć czysto dosłownej wykładni jednej lub więcej niż jednej wersji językowych tekstu prawa Unii, z wyłączeniem innych wersji, a jednolite stosowanie przepisów prawa Unii wymaga interpretowania ich w szczególności w świetle wersji przyjętych we wszystkich językach. W przypadku różnicy między wersjami językowymi tekstu Unii dany przepis należy interpretować z uwzględnieniem ogólnej systematyki i celu uregulowania, którego stanowi on część (wyrok z dnia 27 września 2017 r., Nintendo, C-24/16 i C-25/16, EU:C:2017:724, pkt 72).
- 77 W tym względzie, o ile jak wskazano w pkt 71 niniejszego wyroku, art. 18 dyrektywy 2008/115 powinien podlegać ścisłej wykładni, o tyle wykładnia ta powinna być również zgodna z celem realizowanym przez ten przepis i nie może czynić go bezskutecznym (zob. podobnie wyrok z dnia 11 września 2014 r., Fastweb, C-19/13, EU:C:2014:2194, pkt 40). Możliwość odstępstwa od niektórych przepisów dyrektywy 2008/115, którą ów art. 18 przyznaje państwom członkowskim, aby umożliwić im zagwarantowanie skuteczności postępowania w sprawie powrotu pomimo sytuacji nadzwyczajnej, z jaką państwa te się mierzą, zostałaby zaś w bardzo znacznym stopniu pozbawiona skutku, gdyby państwo członkowskie nie mogło przyjąć uregulowania zezwalającego przez pewien okres na stosowanie środka detencyjnego wobec obywateli państw trzecich w celu wydalenia w zakładzie karnym z tego tylko powodu, że w tym okresie byłoby lub mogłyby się okazać dostępne – choć nawet przez krótki czas i w bardzo niewielkiej liczbie – miejsca w niektórych specjalnych ośrodkach detencyjnych położonych na jego terytorium.
- 78 Wobec tego państwo członkowskie może przyjąć na podstawie art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115 uregulowanie pozwalające na zastosowanie środka detencyjnego wobec obywateli państw trzecich w celu wydalenia w zakładach karnych, nawet jeśli nie jest wykluczone, że w okresie, w którym państwo korzysta z takiej możliwości, tymczasowo są dostępne miejsca w niektórych specjalnych ośrodkach detencyjnych na jego terytorium.
- 79 Co się tyczy, po drugie, szczególnej przesłanki dotyczącej obciążenia ośrodków detencyjnych danego państwa członkowskiego w sposób nieprzewidziany, należy zauważyć, że zgodnie z art. 18 ust. 1 i 2 dyrektywy 2008/115 środki stanowiące odstępstwo od art. 16 ust. 1 i art. 17 ust. 2 tej dyrektywy, które może przyjąć państwo członkowskie na podstawie tego art. 18, stanowią pilne działania o charakterze wyjątkowym. Organy krajowe odpowiedzialne za stosowanie

ustawodawstwa krajowego transponującego art. 16 dyrektywy 2008/115 powinny co do zasady być w stanie wykonać środek detencyjny w specjalnych ośrodkach detencyjnych (zob. podobnie wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., Bero i Bouzalmate, C-473/13 i C-514/13, EU:C:2014:2095, pkt 29).

- 80 Dane państwo członkowskie powinno zatem być w stanie wykazać, że w dniu, w którym przyjęło takie stanowiące odstępstwo środki, nie można mu było racjonalnie zarzucić, iż nie przewidywało ono w większym stopniu znaczącego obciążenia specjalnych ośrodków detencyjnych położonych na jego terytorium, jakie będzie powodować w tym czasie liczba obywateli państw trzecich, wobec których wydano decyzję o umieszczeniu w ośrodku detencyjnym, lub przynajmniej że nie można mu było racjonalnie zarzucić, iż nie podjęło w tym czasie wystarczających działań strukturalnych w celu zmniejszenia takiego obciążenia specjalnych ośrodków detencyjnych.
- 81 Wynika z tego, że państwo członkowskie nie może w szczególności powoływać się na art. 18 dyrektywy 2008/115, gdy znaczące obciążenie specjalnych ośrodków detencyjnych nie jest konsekwencją nieoczekiwanego wzrostu liczby obywateli państw trzecich, wobec których zastosowano środek detencyjny, lecz jest spowodowane jedynie zmniejszeniem liczby miejsc dostępnych w specjalnych ośrodkach detencyjnych lub brakiem przewidzenia tego przez organy krajowe.
- 82 Po trzecie, istotne jest jeszcze, by wspomniane państwo członkowskie mogło wykazać, że znaczące obciążenie w rozumieniu pkt 74 niniejszego wyroku trwa przez cały okres, w trakcie którego powołuje się ono na art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115 w celu odstąpienia od zasady ustanowionej w art. 16 ust. 1 zdanie pierwsze tej dyrektywy. Z tego art. 18 ust. 1 wynika bowiem wyraźnie, że takie środki powinny przestać wywoływać skutki tuż po ustaniu sytuacji nadzwyczajnej opisanej w tym przepisie.
- 83 Ponadto to państwo członkowskie powinno być w stanie udowodnić przez cały okres, w którym wdraża art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115, że nie było jeszcze możliwe podjęcie przez nie wystarczających działań strukturalnych w rozumieniu pkt 80 niniejszego wyroku w celu zmniejszenia tego znaczącego obciążenia specjalnych ośrodków detencyjnych.
- 84 Artykuł 18 dyrektywy 2008/115 dopuszcza zatem utrzymanie w mocy przez państwo członkowskie uregulowania zezwalającego tymczasowo na przetrzymywanie obywateli państw trzecich w celu wydalenia w zakładach karnych dopóty, dopóki nie można racjonalnie oczekiwać od tego państwa członkowskiego, iż położy ono kres znaczącemu obciążeniu, do którego doszło w sposób nieprzewidziany i które nadal dotyczy wszystkich specjalnych ośrodków detencyjnych ze względu na wyjątkowo dużą liczbę obywateli państw trzecich, wobec których wydano decyzję zarządzającą zastosowanie środka detencyjnego w celu wydalenia.
- 85 Spełnienie tych przesłanek może wymagać, by właściwe organy danego państwa członkowskiego były prawnie zobowiązane do okresowego przeglądu utrzymywania się takiej nadzwyczajnej sytuacji, przynajmniej wtedy, gdy uregulowanie przyjęte przez to państwo członkowskie na podstawie art. 18 dyrektywy 2008/115 nie ma wywoływać skutków jedynie przez krótki okres, ewentualnie podlegający przedłużeniu.
- 86 Po czwarte, należy przypomnieć, że jak podkreślono w pkt 61 niniejszego wyroku, państwo członkowskie nie może na podstawie art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115 pozbawić nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego praw innych niż prawa przyznane mu w art. 16 ust. 1 i art. 17 ust. 2 tej dyrektywy.

- 87 Jak zaś potwierdzają to motywy 13 i 16 dyrektywy 2008/115, podporządkowuje ona wyraźnie stosowanie środków przymusu, a konkretniej środków detencyjnych, zasadom proporcjonalności w odniesieniu do zastosowanych środków i do zamierzonych celów.
- 88 Wynika z tego, że uregulowanie krajowe wdrażające wspomniany art. 18 powinno przewidywać, iż zastosowanie środka detencyjnego w zakładzie karnym wobec obywatela państwa trzeciego w celu wydalenia może zostać zarządzone lub przedłużone dopiero po zbadaniu w każdym indywidualnym przypadku, po pierwsze, czy nie jest dostępne żadne miejsce w specjalnych ośrodkach detencyjnych w danym państwie członkowskim, a po drugie, czy nie można by zastosować innego mniej represyjnego środka.
- 89 Ponadto państwo członkowskie stosujące art. 18 tej dyrektywy pozostaje zobowiązane, zgodnie z art. 16 ust. 3 i art. 17 ust. 3–5 tej dyrektywy, do poświęcenia szczególnej uwagi osobom wymagającym szczególnego traktowania umieszczonym w ośrodku detencyjnym, a w szczególności małoletnim, których dobro należy wziąć pod uwagę jako kwestię nadrzędną.
- 90 W związku z tym, jak zauważył w istocie rzecznik generalny w pkt 70 opinii, wobec wymagającego szczególnego traktowania obywatela państwa trzeciego nie można zastosować środka detencyjnego w celu wydalenia w zakładzie karnym na podstawie art. 18 dyrektywy 2008/115, jeżeli taki środek detencyjny okazuje się niezgodny z uwzględnieniem szczególnych potrzeb wynikających z wymogu szczególnego traktowania.
- 91 Wreszcie, korzystając z możliwości przyznanej mu w art. 18 dyrektywy 2008/115, dane państwo członkowskie musi również przestrzegać praw podstawowych określonych w karcie, a w szczególności w jej art. 6. W związku z tym, zgodnie z tym, co zostało stwierdzone w pkt 41–43 niniejszego wyroku, owo państwo członkowskie powinno upewnić się, że warunki przetrzymywania obywateli państw trzecich umieszczonych w celu wydalenia w zakładach karnych różnią się w możliwie największym zakresie od warunków przetrzymywania osób skazanych karnie, które są w nich osadzone. W tym względzie istotne jest w szczególności, by dane państwo członkowskie zadbało o to, by w miarę możliwości zapobiec kontaktowaniu się tych obywateli z osobami skazanymi na karę pozbawienia wolności.
- 92 W drugiej kolejności art. 16 ust. 1 zdanie drugie dyrektywy 2008/115 upoważnia państwa członkowskie w drodze wyjątku i poza sytuacjami wyraźnie określonymi w art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115 do umieszczenia w celu wydalenia nielegalnie przebywających na ich terytorium obywateli państw trzecich w zakładzie karnym, o ile są oni oddzieleni od zwykłych więźniów, jeżeli ze względu na szczególne okoliczności danej sprawy nie mogą one przestrzegać celów zamierzonych przez tę dyrektywę poprzez zapewnienie ich przetrzymywania w specjalnych ośrodkach detencyjnych (wyrok z dnia 2 lipca 2020 r., Stadt Frankfurt am Main, C-18/19, EU:C:2020:511, pkt 39).
- 93 Trybunał orzekł zatem, że taki przepis, podlegający ścisłej wykładni, pozwala w szczególności na umieszczenie obywatela państwa trzeciego w zakładzie karnym w celu wydalenia, jeżeli stanowi on rzeczywiste, aktualne i wystarczająco poważne zagrożenie dla podstawowego interesu społeczeństwa lub bezpieczeństwa wewnętrznego lub zewnętrznego danego państwa członkowskiego, pod warunkiem że obywatel ten jest oddzielony od zwykłych więźniów (wyrok z dnia 2 lipca 2020 r., Stadt Frankfurt am Main, C-18/19, EU:C:2020:511, pkt 31, 48).

- 94 Podobnie całkowite, nagłe i chwilowe wykorzystanie zasobów wszystkich specjalnych ośrodków detencyjnych położonych na terytorium państwa członkowskiego, odrębne od ich znaczącego obciążenia w sposób nieprzewidziany, o którym mowa w art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115, mogłoby również prowadzić do tego, że to państwo członkowskie nie byłoby w stanie przestrzegać celów dyrektywy 2008/115 poprzez zapewnienie, by wszyscy obywatele państw trzecich przetrzymywani w celu wydalenia zostali umieszczeni w specjalnych ośrodkach detencyjnych.
- 95 Byłoby tak w przypadku, gdyby państwo członkowskie znalazło się w sytuacji całkowitego wykorzystania specjalnych ośrodków detencyjnych, opisanej w poprzednim punkcie, i gdyby wydawało się oczywiste, że żaden środek mniej represyjny niż umieszczenie w ośrodku detencyjnym określonego obywatela państwa trzeciego podlegającego zobowiązaniu do powrotu nie jest wystarczający do zagwarantowania skuteczności dotyczącego go postępowania w sprawie powrotu.
- 96 W takim przypadku należy uznać, że art. 16 ust. 1 zdanie drugie dyrektywy 2008/115 zezwala co do zasady na tymczasowe przetrzymywanie tego obywatela państwa trzeciego w zakładzie karnym oddzielnie od zwykłych więźniów.
- 97 Jednakże, biorąc pod uwagę okoliczność, że przepis ten powinien podlegać wykładni jednocześnie ścisłej i zgodnej z zakresem stosowania art. 18 dyrektywy 2008/115, zastosowanie środka detencyjnego w zakładzie karnym w sytuacji takiej jak ta, o której mowa w pkt 95 niniejszego wyroku, może zostać najpierw zarządzone jedynie na krótki okres, nie dłuższy niż kilka dni i tylko w celu umożliwienia danemu państwu członkowskiemu podjęcia w trybie pilnym środków niezbędnych do zagwarantowania zainteresowanemu, że dotyczący go środek detencyjny będzie kontynuowany w jak najkrótszym czasie w specjalnym ośrodku detencyjnym. Ponadto taki środek detencyjny przestaje być uzasadniony na podstawie art. 16 ust. 1 zdanie drugie tej dyrektywy, jeżeli całkowite wykorzystanie specjalnych ośrodków detencyjnych danego państwa członkowskiego trwa dłużej niż kilka dni lub regularnie powtarza się w krótkich odstępach czasu.
- 98 Należy jeszcze przypomnieć, że takie przetrzymywanie w zakładzie karnym powinno być zgodne zarówno z prawami podstawowymi zagwarantowanymi w karcie, jak i z prawami ustanowionymi w art. 16 ust. 2–5 i art. 17 dyrektywy 2008/115.
- 99 W trzeciej kolejności należy podkreślić, że uregulowanie państwa członkowskiego pozwalające na zarządzenie zastosowania środka detencyjnego wobec obywatela państwa trzeciego w celu wydalenia w zakładzie karnym, podczas gdy nie są spełnione przesłanki, od których art. 16 ust. 1 zdanie drugie i art. 18 ust. 1 dyrektywy 2008/115 uzależniają taką możliwość, narusza wynikające z art. 16 ust. 1 zdanie pierwsze tej dyrektywy prawo obywateli państw trzecich, wobec których zastosowano środek detencyjny w celu wydalenia, do tego, by ich przetrzymywanie odbywało się wyłącznie w specjalnych ośrodkach detencyjnych.
- 100 Tymczasem, po pierwsze, ten ostatni przepis jest bezwarunkowy i wystarczająco precyzyjny, by wywierać skutek bezpośredni (zob. podobnie wyrok z dnia 28 kwietnia 2011 r., El Dridi, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, pkt 47).
- 101 Po drugie, zgodnie z zasadą pierwszeństwa prawa Unii, w przypadku gdy nie jest możliwe dokonanie wykładni przepisów krajowych zgodnie z wymogami prawa Unii, każdy sąd krajowy, do którego wniesiono sprawę w ramach jego właściwości, ma jako organ państwa członkowskiego obowiązek odstąpić od stosowania wszelkiego przepisu prawa krajowego

sprzecznego z bezpośrednio skutecznym przepisem tego prawa w ramach toczącego się przed tym sądem sporu (wyrok z dnia 14 maja 2020 r., Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU i C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, pkt 139).

- 102 Wynika z tego, że o ile nie jest możliwe dokonanie wykładni uregulowania krajowego takiego jak to, o którym mowa w pkt 99 niniejszego wyroku, zgodnie z prawem Unii każdy sąd krajowy orzekający w ramach swojej właściwości powinien odmówić zastosowania takiego uregulowania w zawisłym przed nim sporze.
- 103 Z całości powyższych rozważań wynika, iż art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115 w związku z zasadą pierwszeństwa prawa Unii należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy powinien odstąpić od stosowania uregulowania państwa członkowskiego, które tymczasowo zezwala na przetrzymywanie nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich w celu ich wydalenia w zakładach karnych oddzielnie od zwykłych więźniów, jeżeli warunki, od których art. 18 ust. 1 i art. 16 ust. 1 zdanie drugiej tej dyrektywy uzależniają zgodność takiego uregulowania z prawem Unii, nie są lub nie są już spełnione.

W przedmiocie kosztów

- 104 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 16 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich należy interpretować w ten sposób, że za „specjalny ośrodek detencyjny” w rozumieniu tego przepisu można uznać specjalny oddział zakładu karnego, który to oddział, po pierwsze, choć posiada własnego kierownika, jest podporządkowany kierownictwu tego zakładu i podlega władzy ministra właściwego do spraw więziennictwa, i w którym, po drugie, obywatele państw trzecich są przetrzymywani, w celu wydalenia, w specjalnych budynkach wyposażonych we własne zaplecze i odizolowanych od pozostałych budynków tego oddziału, w których osadzone są osoby skazane karnie, o ile warunki przetrzymywania mające zastosowanie do tych obywateli w miarę możliwości zapobiegają temu, by owo przetrzymywanie było zbliżone do zamknięcia w środowisku więziennym, i są ukształtowane w taki sposób, że przestrzegane są zarówno prawa zagwarantowane w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, jak i prawa ustanowione w art. 16 ust. 2–5 i art. 17 tej dyrektywy.
- 2) Artykuł 18 dyrektywy 2008/115 w związku z art. 47 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy, do którego zwrócono się w ramach jego kompetencji o zarządzenie zastosowania środka detencyjnego lub jego przedłużenia w zakładzie karnym wobec obywatela państwa trzeciego w celu jego wydalenia, powinien mieć możliwość sprawdzenia, czy spełnione są przesłanki, od których ten art. 18 uzależnia możliwość ustalenia przez państwo członkowskie, iż ten obywatel będzie objęty środkiem detencyjnym w zakładzie karnym.

- 3) Artykuł 16 ust. 1 dyrektywy 2008/115 w związku z zasadą pierwszeństwa prawa Unii należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy powinien odstąpić od stosowania uregulowania państwa członkowskiego, które tymczasowo zezwala na przetrzymywanie nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich w celu ich wydalenia w zakładach karnych oddzielnie od zwykłych więźniów, jeżeli warunki, od których art. 18 ust. 1 i art. 16 ust. 1 zdanie drugiej tej dyrektywy uzależniają zgodność takiego uregulowania z prawem Unii, nie są lub nie są już spełnione.**

Podpisy